

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ХАРКІВСЬКИЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ В.Н.КАРАЗІНА

ФАКУЛЬТЕТ ПСИХОЛОГІЇ

КАФЕДРА ЗАГАЛЬНОЇ ПСИХОЛОГІЇ

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему: «Взаємозв'язок стилю виховання в батьківській родині
з емоційною залежністю в партнерських стосунках».

Студентки 2 курсу групи Пс-62
другого (магістерського) рівня вищої освіти
освітньо-професійної програми «Психологія»
за спеціальністю 053 – ПСИХОЛОГІЯ
Бойко Ярослава Артемівна

Керівник : Зуєв Ігор Олександрович
канд. психол. наук, доц. кафедри загальної психології

Чотирихрівнева шкала оцінювання

Кількість балів:

Члени комісії _____
(підпис) (прізвище та ініціали)

(підпис) (прізвище та ініціали)

(підпис) (прізвище та ініціали)

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВИВЧЕННЯ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ СТИЛЮ ВИХОВАННЯ В БАТЬКІВСЬКІЙ РОДИНІ З ЕМОЦІЙНОЮ ЗАЛЕЖНІСТЮ В ПАРТНЕРСЬКИХ СТОСУНКАХ	6
1.1. Поняття та види стилів виховання в родині	6
1.2. Психологічні особливості емоційної залежності у партнерських стосунках	8
1.3. Зв'язок стилю виховання з формуванням схильності до емоційної залежності.....	10
Висновки до першого розділу	13
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ СТИЛЮ ВИХОВАННЯ В БАТЬКІВСЬКІЙ РОДИНІ З ЕМОЦІЙНОЮ ЗАЛЕЖНІСТЮ В ПАРТНЕРСЬКИХ СТОСУНКАХ	14
2.1. Мета та завдання дослідження.....	14
2.2. Опис методик дослідження	14
2.3. Характеристика вибірки дослідження.....	17
Висновки до другого розділу	18
РОЗДІЛ 3. ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ СТИЛЮ ВИХОВАННЯ В БАТЬКІВСЬКІЙ РОДИНІ З ЕМОЦІЙНОЮ ЗАЛЕЖНІСТЮ В ПАРТНЕРСЬКИХ СТОСУНКАХ	19
3.1. Особливості стилю виховання досліджуваних.....	19
3.2. Особливості емоційної залежності у партнерських стосунках.....	23
3.3. Зв'язок стилю виховання в батьківській родині та емоційної залежності в партнерських стосунках.....	30
Висновки до третього розділу	45
ВИСНОВКИ	47
ЛІТЕРАТУРА	49
АНОТАЦІЯ	54
ДОДАТКИ	56

ВСТУП

Зростання кількості випадків емоційної залежності в сучасному суспільстві підкреслює актуальність розробки нових підходів до вирішення цієї проблеми. Дослідження зв'язку між стилем сімейного виховання та емоційною залежністю у відносинах є надзвичайно важливою проблемою для сучасної психології, соціології та психотерапії. Ця взаємодія між вихованням у сім'ї та емоційним станом особистості відіграє ключову роль у формуванні її психоемоційного фону та здатності до побудови здорових і гармонійних стосунків з оточенням.

Значимість цієї проблеми полягає в тому, що емоційна залежність, яка часто формується через проблеми у вихованні, є серйозною перешкодою для створення рівноправних і взаємопідтримуючих стосунків у дорослому житті. Конкретний стиль виховання, насамперед рівень уваги та підтримки з боку батьків, закладає в дитини певні моделі поведінки й емоційного реагування, що згодом впливають на її здатність до емоційної незалежності. Емоційна залежність проявляється у надмірній прив'язаності до партнера, страху бути покинутим, що призводить до труднощів у спілкуванні з іншими та до розвитку деструктивних поведінкових патернів.

Питаннями цієї взаємодії активно займаються фахівці, оскільки вона має значний вплив на розвиток особистості та її здатність створювати міцні зв'язки. Розуміння цієї проблеми є вкрай важливим для розвитку теорії відносин і розробки ефективних методів підтримки людей, які зіткнулися з емоційною залежністю. Роботи таких учених, як Бейкер Р., Браун Т., Грінберг С., Левінсон Л., Петрова О., Степаненко В., Власенко О., підкреслюють важливість батьківських виховних стратегій для формування емоційних патернів у дорослих.

Вивчення цієї теми є не лише важливим аспектом психології особистості, але й цінним напрямком для соціальної роботи та психотерапевтичної практики. Усвідомлення того, як сімейне виховання може сприяти виникненню емоційної залежності, дає змогу психологам та

консультантам ефективніше допомагати людям долати залежні моделі поведінки, що сприяє формуванню здорових та збалансованих стосунків. Таким чином, дослідження механізму впливу сімейного виховання на емоційну залежність стає ключовим кроком до поліпшення психологічного здоров'я та розвитку здорових міжособистісних взаємодій.

Об'єкт дослідження - емоційна залежність у партнерських стосунках.

Предмет дослідження - зв'язок між стилем виховання в батьківській родині та схильністю до емоційної залежності у партнерських стосунках.

Гіпотеза дослідження - припускається, що стиль виховання в батьківській родині має значущий зв'язок із рівнем емоційної залежності у партнерських стосунках.

Мета дослідження - визначити та емпірично дослідити взаємозв'язок між стилем виховання в батьківській родині та рівнем емоційної залежності у партнерських стосунках.

Завдання дослідження:

1. Проаналізувати теоретичні підходи до вивчення стилів виховання в батьківській родині та емоційної залежності у партнерських стосунках.
2. Визначити особливості стилів виховання в батьківській родині у чоловіків та жінок.
3. Виявити особливості емоційної залежності в партнерських стосунках у чоловіків та жінок.
4. Дослідити взаємозв'язок стилю виховання в батьківській родині та емоційної залежності в партнерських стосунках у чоловіків та жінок.

Характеристика вибірки – 85 осіб (23 – 28 років), що мають стабільні романтичні стосунки. Вибірка ділиться на дві групи за критерієм статі (41 чоловік та 44 жінки).

Методики дослідження:

1. Методика « Батьків оцінюють діти» (за І.Фурмановим).
2. Методика Міжособистісної залежності R. Hirschfeld.
3. Методика на визначення рівня співзалежності Уайнхолд .

4. Мультіопитувальник виміру романтичної прив'язаності MIMARA Бренан.

Методи математичної статистики:

1. Порівняльний аналіз за U-критерієм Манна–Уїтні
2. Коефіцієнт кореляції Спірмена

Практична значимість дослідження полягає в тому, щоб використовувати отримані результати у практиці психологічного консультування та психотерапії з метою глибшого розуміння витоків емоційної залежності в партнерських стосунках. Виявлення зв'язку між стилем виховання в батьківській родині та схильністю до емоційної залежності дає можливість ефективніше працювати з запитами клієнтів, пов'язаними з невдоволенням у романтичних стосунках, почуттям страху втрати партнера, низькою самооцінкою чи надмірною потребою в схваленні.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВИВЧЕННЯ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ СТИЛЮ ВИХОВАННЯ В БАТЬКІВСЬКІЙ РОДИНІ З ЕМОЦІЙНОЮ ЗАЛЕЖНІСТЮ В ПАРТНЕРСЬКИХ СТОСУНКАХ

1.1. Поняття та види стилів виховання в родині

Сімейне виховання має величезний вплив на розвиток особистості дитини, її соціальну адаптацію, емоційний стан і здатність будувати здорові стосунки з оточенням у майбутньому [22]. Виховання включає не лише встановлені батьками норми і правила поведінки, а й емоційну підтримку, взаємодію з дитиною, а також увагу до її потреб та інтересів. Саме воно визначає, як дитина розвиватиме свою самостійність, емоційну стійкість і взаємодіятиме з іншими людьми протягом усього свого життя.

Стиль виховання — це сукупність стійких методів і прийомів, якими батьки впливають на розвиток дитини. Його основними компонентами є ступінь підтримки, автономія і вимоги, що пред'являються до дитини. Згідно з численними дослідженнями, проведеними як в Україні, так і за кордоном, можна виділити кілька стилів виховання, які значно різняться і мають різний вплив на формування дитячої особистості [25]. Однією з відомих класифікацій є підхід Д. Баумрінда, яка виділила чотири основні стилі: авторитарний, авторитетний, поблажливий і байдужий [34].

Авторитарний стиль виховання є модель взаємодії, в якій дорослі пред'являють до дитини високі вимоги, але при цьому демонструють обмежену емоційну залученість. Такий підхід передбачає суворі норми поведінки, які батьки задають без роз'яснень та без урахування позиції дитини. У свою чергу, авторитетний стиль ґрунтується на поєднанні високої вимогливості та вираженої підтримки. Дорослі, які використовують цей підхід, уважно вислуховують дитину, аргументують свої рішення, враховують її думку, але одночасно формують ясні правила та стійкі рамки поведінки.

Потуральний стиль відрізняється низьким рівнем вимогливості, коли батьки не потребують від дитини виконання всіх правил та обов'язків, але високим рівнем підтримки. Батьки, які використовують цей підхід, часто уникають встановлення жорстких правил і обмежень, надаючи дитині більше свободи. Байдужий стиль поєднує в собі низькі вимоги і слабку підтримку. Батьки, що практикують цей стиль, виявляють байдужість до емоційних і фізичних потреб дитини, що може призвести до її емоційної незадоволеності і проблем у подальшому розвитку [22].

Існують і інші класифікації, які, крім рівня вимогливості і підтримки, враховують взаємодію батьків з дитиною в контексті культурних і соціальних умов. В Україні та ряді європейських країн стиль виховання може сильно відрізнятися залежно від соціально-економічного становища сім'ї та культурних традицій. В. Степаненко та О. Власенко зазначають, що виховні стратегії можуть сильно варіюватися залежно від уподобань батьків щодо традиційних або сучасних методів спілкування з дітьми [8].

Психологічні дослідження, проведені як в Україні, так і в інших країнах, показують, що стилі виховання мають значний вплив на розвиток дітей, особливо з точки зору їх емоційної та соціальної адаптації.

Наприклад, дослідження Р. Бейкера підтверджують, що авторитарний стиль може призвести до низької самооцінки у дітей і проблем у встановленні здорових відносин у майбутньому. У той час як авторитетний стиль підтримує розвиток емоційної стабільності та незалежності, що сприяє створенню міцних міжособистісних зв'язків [3]. Культурні стереотипи та особливості традицій також впливають на вибір стилю виховання. В Україні традиційні сім'ї найчастіше дотримуються авторитарного стилю, що пов'язано з високими вимогами до дитини та недостатньою емоційною підтримкою. У західних країнах, навпаки, все більшого поширення набуває авторитетний стиль, який сприяє розвитку у дітей навичок самоконтролю та соціальної адаптації.

Таким чином, стиль виховання має величезне значення не тільки для формування поведінки дитини, а й для її здатності до емоційної незалежності

та побудови здорових стосунків у майбутньому. Розуміння різних стилів виховання та їх наслідків допомагає не тільки вдосконалювати процес виховання в сім'ї, а й розробляти ефективні методи соціальної та психологічної підтримки для людей, які стикаються з емоційною залежністю в партнерських відносинах.

1.2. Психологічні особливості емоційної залежності у партнерських стосунках

Емоційна залежність є одним із найскладніших для розуміння психологічних феноменів. Вона проявляється у стані, коли людина починає надмірно покладатися на емоційну підтримку з боку партнера, що призводить до втрати власної ідентичності та самостійності. Це явище можна подолати, розвиваючи самосвідомість і емоційну зрілість. Р. Бейкер підкреслює, що психотерапевтичні втручання, спрямовані на розвиток емоційної автономії, можуть значно зміцнити почуття самодостатності у людей, що страждають від емоційної залежності, і допомогти їм будувати стосунки на основі рівності та взаємної поваги.

Крім того, емоційна залежність може бути пов'язана з потребою в контролі емоцій партнера. Коли одна людина прагне регулювати емоційний стан іншої, щоб забезпечити собі почуття безпеки і стабільності, це призводить до напруги у стосунках. Т. Браун зазначає, що це порушує природні емоційні та соціальні кордони між партнерами, що може провокувати конфлікти та непорозуміння [32].

Однією з ключових причин виникнення емоційної залежності є дефіцит емоційної підтримки в ранньому віці. Численні дослідження підтверджують, що певні стилі виховання, особливо авторитарний і байдужий, можуть бути основними факторами, що призводять до розвитку цієї залежності в дорослому віці. Наприклад, дослідження Д. Баумрінда показують, що надмірно жорсткі

вимоги без належної емоційної підтримки можуть призвести до формування у дитини низької самооцінки та сильної потреби в зовнішньому визнанні [32].

Ці висновки підтверджуються й роботами українських психологів, таких як Л. Григор'єва, яка в своїх дослідженнях вказує на те, що брак емоційної підтримки в сім'ї може сприяти тому, що діти починають шукати зовнішнього схвалення, що своєю чергою веде до емоційної залежності в дорослому віці. Схожу точку зору висловлює й І. Павленко, підкреслюючи зв'язок між невстановленими емоційними потребами в ранньому віці та розвитком емоційної залежності в більш пізній період [14].

Також, емоційна залежність може виникати через ідеалізацію партнера. Коли один із учасників стосунків починає сприймати іншого як єдине джерело свого емоційного благополуччя, це створює асиметрію. У таких випадках одна людина відчуває себе залежною і потребує підтримки іншої для досягнення емоційної рівноваги. Психологічні дослідження підтверджують, що подібна поведінка часто є результатом відсутності емоційної зрілості, низької самооцінки та потреби в постійному підтвердженні своєї цінності.

Одним із факторів, що сприяють розвитку емоційної залежності, є брак досвіду емоційної незалежності. Б. Грінберг у своїх роботах стверджує, що здатність до емоційної самостійності є важливим аспектом здорових партнерських стосунків, побудованих на взаємній підтримці та повазі, а не на маніпуляціях і залежності [11].

Отже, емоційна залежність у стосунках є складним психологічним феноменом, коріння якого лежить у порушених моделях емоційної самостійності та взаємодії. Вивчення цього феномену дозволяє не тільки виявити причини його виникнення, але й розробити ефективні стратегії для подолання залежності, що сприяє створенню сприятливої психотерапевтичної практики та наданню допомоги людям, які зіткнулися з цією проблемою.

1.3. Зв'язок стилю виховання з формуванням схильності до емоційної залежності

Сімейне виховання є ключовим фактором, що має довгостроковий вплив на психічний та емоційний розвиток дитини, а також на її здатність будувати повноцінні стосунки у майбутньому. Стиль виховання, обраний батьками, не лише формує поведінку, але й може стати вирішальним елементом у розвитку схильності до емоційної залежності. Емоційна залежність, яка виявляється в надмірній потребі в підтримці та схваленні партнера, часто бере свій початок ще в дитинстві, коли дитина вперше взаємодіє з батьками, отримуючи від них перші уроки емоційного зв'язку.

Особливості авторитарного виховання — жорсткі вимоги та відсутність урахування емоційних потреб дитини — можуть сприяти формуванню у дитини низької самооцінки та потреби в постійному зовнішньому схваленні. Батьки, які дотримуються такого стилю, часто не забезпечують достатньої емоційної підтримки, що стає основою для формування залежної моделі поведінки у стосунках. Доросла людина, вихована в таких умовах, може шукати стабільність і емоційне задоволення через партнера, не володіючи необхідними навичками для самостійного подолання емоційних труднощів.

Важливим фактором, що сприяє виникненню емоційної залежності, є дефіцит необхідної емоційної підтримки в період раннього розвитку. Численні дослідження вказують на те, що певні стилі виховання, такі як авторитарний і байдужий, можуть стати основою для формування потреби в емоційній підтримці та схваленні в майбутньому. Л. Григор'єва підкреслює, що саме брак емоційної близькості з батьками в дитинстві сприяє розвитку сильної залежності від зовнішнього схвалення в зрілому віці, що може стати причиною емоційної залежності у стосунках. Вона акцентує увагу на важливості дотримання ідеального балансу між вимогами і підтримкою у виховному

процесі, що сприяє розвитку у дитини внутрішньої незалежності та знижує ймовірність виникнення залежності в майбутньому [14].

На відміну від авторитарного, авторитетний стиль виховання орієнтований на підтримку і допомогу дитині при встановленні чітких і зрозумілих меж. Батьки, які практикують такий стиль, схильні вислуховувати дитину, пояснювати свої рішення та враховувати її точку зору. Це сприяє розвитку у дитини почуття безпеки та впевненості у своїх силах. Однак, навіть при такому вихованні можуть виникнути випадки, коли дитина в майбутньому буде шукати підтримку у батьків або партнера, якщо в певні моменти свого життя їй не вистачало емоційної самостійності.

Байдужий стиль виховання, коли відсутні як чіткі вимоги, так і емоційна підтримка, є найбільш руйнівним. В умовах такого виховання дитина може відчувати себе покинутою і непотрібною, що призводить до розвитку глибокої емоційної залежності в майбутньому. Недолік уваги і турботи з боку батьків у ранньому віці створює у дитини відчуття незахищеності, що спонукає її шукати емоційну стабільність у стосунках з партнером. Потуральний стиль, при якому батьки надають дитині підтримку, але не встановлюють чітких меж, може призвести до того, що у дитини не розвиваються навички самоконтролю і вона стає емоційно нестабільною. У такому випадку дитина не вчиться справлятися з власними емоційними проблемами і часто в зрілому віці покладається на партнера, щоб вирішити ці проблеми.

Підтвердження цьому можна знайти і в роботах Т. Брауна, який досліджує вплив стилів виховання на розвиток емоційної зрілості. Він стверджує, що стиль виховання, який єднає в собі емоційну підтримку батьків, проте з чіткими межами та правилами, сприяє формуванню у дитини здатності до самостійності та емоційної зрілості. Браун зазначає, що діти, виховані в такому середовищі, значно менш схильні до емоційної залежності, оскільки вони з ранніх років вчаться розуміти і задовольняти свої емоційні потреби, не вдаючись до постійної допомоги з боку інших [32].

Дослідження, проведені як українськими психологами, такими як О. Левченко, так і зарубіжними фахівцями, зокрема Б. Грінбергом, підкреслюють, що стилі виховання, що формують здорову емоційну атмосферу, сприяють розвитку у дитини емоційної незалежності та стійкості. Грінберг зазначає, що підходи, спрямовані на розвиток автономії за підтримки, допомагають уникнути емоційної залежності в майбутньому [9].

Таким чином, вплив сімейного виховання на розвиток схильності до емоційної залежності — це найважливіший аспект, який визначає, як дитина справлятиметься з емоційними труднощами в майбутньому. Стиль виховання, обраний батьками, задає основи того, як дитина навчиться вирішувати свої емоційні проблеми в дорослому житті. Врахування цих факторів у психотерапевтичній практиці може істотно поліпшити підходи до подолання емоційної залежності в партнерських стосунках.

Висновки до першого розділу

1. Було виявлено, що сімейний стиль виховання має вирішальний вплив на емоційний розвиток дитини та її здатність адаптуватися в суспільстві. Різні стилі виховання, такі як авторитарний, авторитетний, поблажливий і байдужий, формують емоційну стабільність і незалежність дитини. Дослідження показали, що найкращі результати для формування здорових емоційних патернів демонструє авторитетний стиль. У той час як інші підходи, особливо авторитарний і байдужий, можуть призвести до проблем з розвитком самостійності і, як наслідок, емоційної залежності в дорослому житті.

2. Емоційна залежність у стосунках була визначена як складний психологічний процес, пов'язаний з низькою самооцінкою, нестабільною емоційною незалежністю і постійною потребою в підтримці з боку партнера. Цей стан, як правило, має свої витoki в дитинстві, коли дитині не вистачає емоційної підтримки, а в подальшому, в зрілому віці, може розвинутися через ідеалізацію партнера. Ключовим моментом для подолання залежної поведінки є розвиток емоційної автономії та вміння підтримувати себе.

3. Було визначено, що стилі виховання мають прямий вплив на схильність до емоційної залежності в дорослому житті. Діти, які ростуть у сім'ях з авторитарним або байдужим стилем виховання, більш схильні до емоційної залежності у відносинах, оскільки їм не вистачає емоційної незалежності. Водночас виховання, при якому поєднуються підтримка і чіткі межі (як в авторитетному стилі), сприяє формуванню стійкої емоційної стабільності і незалежності, що знижує ризики виникнення залежної поведінки в майбутньому.

РОЗДІЛ 2. МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ СТИЛЮ ВИХОВАННЯ В БАТЬКІВСЬКІЙ РОДИНІ З ЕМОЦІЙНОЮ ЗАЛЕЖНІСТЮ В ПАРТНЕРСЬКИХ СТОСУНКАХ

2.1. Мета та завдання дослідження

Мета дослідження - визначити та емпірично дослідити взаємозв'язок між стилем виховання в батьківській родині та рівнем емоційної залежності у партнерських стосунках.

Завдання дослідження:

1. Проаналізувати теоретичні підходи до вивчення стилів виховання в батьківській родині та емоційної залежності у партнерських стосунках.
2. Визначити особливості стилів виховання в батьківській родині у чоловіків та жінок.
3. Виявити особливості емоційної залежності в партнерських стосунках у чоловіків та жінок.
4. Дослідити взаємозв'язок стилю виховання в батьківській родині та емоційної залежності в партнерських стосунках у чоловіків та жінок.

2.2. Опис методик дослідження

Для реалізації мети та вирішення дослідницьких завдань у цій роботі було застосовано низку методів та методик, коротка характеристика яких представлена далі.

1. Методика « Батьків оцінюють діти» - створена І. Фурмановим та А. Аладьїним. Її мета – виявити особливості сімейного виховання очима дитини. Інструмент складається з серій тверджень, які досліджуваний оцінює окремо щодо матері та батька.

Дана методика охоплює кілька напрямів аналізу батьківської поведінки, що відбивають можливі порушення у системі виховання. Основні шкали

включають: недостатня батьківська опіка; надмірна опіка з боку батьків; ігнорування емоційних та фізичних потреб дитини; надмірна свобода та відсутність контролю; мінімальний обсяг покладених на дитини обов'язків; надмірна кількість вимог та завдань; брак обмежень та заборон для дитини; надмірна кількість заборон та контроль (домінуюча позиція); мінімальне застосування покарань; надто жорсткі та суворі заходи стягнення; нестабільність та непослідовність виховних підходів; надмірна залученість батьків до особистої сфери дитини; підтримка у підлітка інфантильних, дитячих чорт; невпевненість батьків у своїх виховних діях; надмірний страх батьків втратити дитину; слабкий розвиток емоційної включеності батьків; приписування дитині власних небажаних якостей; акцент на розвитку переважно «чоловічих» якостей; перенесення подружніх конфліктів у процес виховання; акцент на формуванні переважно «жіночих» якостей.

Кожне твердження опитувальника відноситься до певної шкали. Відповіді типу "+" або "-" оцінюються в балах. Залежно від формулювання (пряма чи зворотна) позитивна відповідь може позначати як високий, і низький прояв ознаки. Бали підсумовуються за кожною шкалою окремо, що дозволяє визначити, як досліджуваний сприймає виховні стратегії кожного з батьків.

На основі підсумкових значень формується індивідуальний психологічний профіль, який відображає сильні та слабкі сторони сімейного виховання з погляду дитини.

2. Методика Міжособистісної залежності - опитувальник був розроблений Г. Гіршфільдом спільно з колегами. Даний інструмент призначений для виявлення рівня міжособистісної залежності - стану, що проявляється в установках, переконаннях, емоційних реакціях та формах поведінки, пов'язаних із потребою шукати опору в інших людях або концентрувати увагу на певній особистості.

Опитувальник включає 48 тверджень, згрупованих за трьома шкалами:

- емоційна опора на інших,
- невпевненість у собі,

- прагнення автономії

Загальний показник залежності визначається шляхом підсумовування балів, отриманих за першими двома шкалами, і віднімання з цієї суми результатів за третьою шкалою.

3. Методика на визначення рівня співзалежності - була розроблена в 1989 психологами Беррі і Дженой Уайнхолд. Даний опитувальник призначений визначення ступеня вираженості співзалежної поведінки у міжособистісних відносинах.

Інструмент включає 20 тверджень, які необхідно уважливо прочитати і співвіднести зі своїм досвідом, вибравши один з варіантів відповіді: «ніколи», «іноді», «часто» або «завжди». Після завершення тестування підраховують загальну суму балів.

Кожне твердження оцінюється за п'ятибальною шкалою, де:

- 1 бал – абсолютно не згоден;
- 2 бали – не згоден ;
- 3 бали – згоден;
- 4 бали – повністю згоден

4. Мультиопитувальник виміру романтичної прив'язаності MIMARA - це діагностичний інструмент, створений психологами К. А. Бреннаном і П. Р. Шейвером в 1995 для оцінки індивідуальних стилів прихильності дорослих в контексті романтичних відносин. Дана методика використовується для визначення та дослідження різних форм прояву романтичної прихильності, заснованих на положеннях теорії прихильності.

Опитувальник включає 70 тверджень, поданих у формі шкали Лікерта. Учасники оцінюють ступінь згоди з кожним твердженням, спираючись на власний досвід взаємодії близьких відносин.

Методика спрямовано вивчення семи аспектів романтичної прихильності, що відбивають різні емоційні та поведінкові прояви у відносинах. Серед них:

- фрустрація щодо партнера;

- пошук близькості;
- самодостатність;
- амбівалентність;
- довіра та впевненість у інших;
- ревності і страх бути покинутим;
- тривожна залежність.

Для статистичної обробки отриманих даних були використані наступні методи математичної статистики:

1. Порівняльний аналіз (U-критерій Манна-Уїтні) - відноситься до непараметричних статистичних методів та використовується для перевірки відмінностей між двома незалежними групами. Цей підхід дозволяє визначити, чи відрізняються значення змінної, що вивчається у порівнюваних вибірок, при цьому не пред'являючи вимог до нормальності розподілу даних.

2. Кореляційний аналіз (коефіцієнт рангової кореляції Спірмена) — непараметричний статистичний інструмент, призначений для визначення сили та спрямування (позитивної або негативної) монотонної залежності між двома змінними, вираженими в порядковій або кількісній шкалі.

2.3. Характеристика вибірки дослідження

У дослідженні взяли участь 85 респондентів від 23 до 28 років, що мають стабільні романтичні стосунки.

Вибірка досліджуваних була поділена на 2 групи за критерієм статі :

- 1 група – чоловіки – 41 особа;
- 2 група – жінки – 44 особи.

Досліджувані чоловіки та жінки проживають в Україні у великих містах, таких як: Харків, Київ, Полтава, Одеса, Львів.

Висновки до другого розділу

1. Сформульовано основну мету та дослідницькі завдання, спрямовані на аналіз зв'язку між особливостями виховного стилю в батьківській сім'ї та ступенем емоційної залежності в партнерських відносинах.

2. Зазначено та описані діагностичні методики, які будуть використані для досягнення поставленої мети, зокрема: методика « Батьків оцінюють діти» - для вияву особливостей сімейного виховання очима дитини; методика Міжособистісної залежності для виявлення рівня міжособистісної залежності; методика на визначення рівня співзалежності Уайнхолд для визначення ступеня вираженості співзалежної поведінки у міжособистісних відносинах; мультиопитувальник виміру романтичної прив'язаності MIMARA для оцінки індивідуальних стилів прихильності дорослих в контексті романтичних відносин.

Для статистичної обробки отриманих даних були використані наступні методи математичної статистики: порівняльний аналіз (U-критерій Манна-Уїтні); кореляційний аналіз (коефіцієнт рангової кореляції Спірмена).

3. Описано вибірку досліджуваних, зокрема: 85 осіб 23-28 років, поділені на дві групи за критерієм статі.

РОЗДІЛ 3. ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ СТИЛЮ ВИХОВАННЯ В БАТЬКІВСЬКІЙ РОДИНІ З ЕМОЦІЙНОЮ ЗАЛЕЖНІСТЮ В ПАРТНЕРСЬКИХ СТОСУНКАХ

3.1. Особливості стилю виховання досліджуваних

Для нашого дослідження ми аналізували результати, які були нами отримані в ході дослідження взаємозв'язку стилю виховання в батьківській родині з емоційною залежністю в партнерських стосунках у жінок та у чоловіків.

Першою нами була використана методика «Батьків оцінюють діти» для визначення особливостей стилю виховання досліджуваних з обох груп. Отримані нами результати були зображені на рис 3.1.

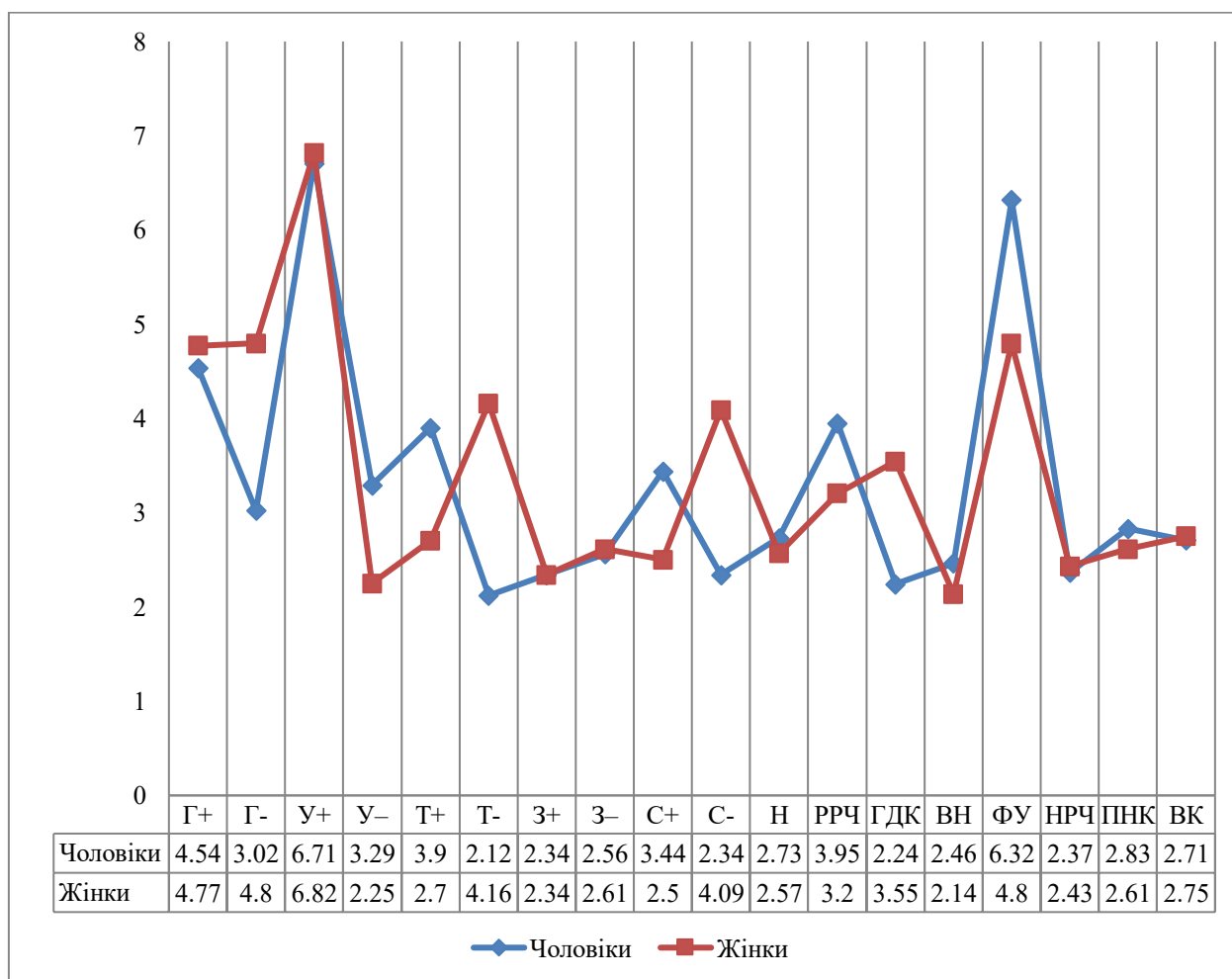

Рис.3.1 Порівняльний аналіз особливостей стилю виховання

З наведеної гістограми ми можемо побачити, про наявну різницю у показниках за отриманими результатами за цієї методикою. Тому для більш детального опису розглянемо також результати занесені до таблиці 3.1.

Таблиця 3.1.

Порівняльний аналіз особливостей стилю виховання у жінок та у чоловіків

ШКАЛИ	U	p
Гіперпротекція (Г+)	853,5	0,6697
Гіпопротекція (Г–)	609,5*	0,0101
Потурання (У+)	874	0,8055
Ігнорування потреб дитини (У–)	613*	0,011
Надмірність вимог-обов'язків (Т+)	538*	0,0014
Недостатність вимог-обов'язків (Т-)	243*	0
Надмірність вимог-заборон (З+)	898	0,9719
Недостатність вимог-заборон (З–)	888	0,902
Надмірність санкцій (С+)	602*	0,0083
Мінімальність санкцій (С-)	388,5*	0
Нестійкість стилю виховання (Н)	857,5	0,6955
Розширення сфери батьківських почуттів (РРЧ)	748,5	0,177
Перевага в підлітку дитячих якостей (ГДК)	478*	0,0002
Виховна невпевненість батька (ВН)	805	0,3936
Фобія втрати дитини (ФУ)	649,5	0,0264
Нерозвиненість батьківських почуттів (НРЧ)	884,5	0,8777
Проекція на дитину власних якостей (ПНК)	848,5	0,638
Винесення конфлікту у сферу виховання (ВК)	897,5	0,9684

*- статистично значущі результати на рівні $p \leq 0,05$

З поданої таблиці ми бачимо, що статистично значущі результати між двома групами досліджуваних отримані за шкалами: гіпопротекція (Г–), ігнорування потреб дитини (У–), надмірність вимог-обов'язків (Т+), недостатність вимог-обов'язків (Т–), надмірність санкцій (С+), мінімальність санкцій (С–), перевага дитячих якостей у підлітку (ГДК).

За шкалою «Гіпопротекція» ми бачимо, що жінки мають дещо вищі показники, ніж чоловіки. Це може говорити про те, що досліджувані з групи жінок частіше сприймали своїх батьків як менш уважних та залучених до їхнього життя, відчували дефіцит контролю, інтересу чи турботи. Подібний досвід може формувати у дорослому віці підвищену потребу у увазі, емоційній підтримці та прийнятті з боку інших.

Чоловіки ж, навпаки, частіше оцінювали батьків як присутніх у виховному процесі, що сприяло розвитку почуття стабільності і структурованості домашнього середовища.

Також за шкалою «Ігнорування потреб дитини» чоловіки демонструють вищі показники у порівнянні з жінками. Даний результат ймовірно свідчить про те, що чоловіки частіше згадують дитинство як період, коли їхні емоційні потреби залишалися поза увагою або недооцінювалися батьками. Мабуть, у їхніх сім'ях переважав раціональніший, стриманий стиль взаємодії, орієнтований дисципліну, а не на емоційне прийняття. Жінки, навпаки, частіше відчували емоційну підтримку та прийняття, що може бути пов'язане з більшою відкритістю до почуттів у сімейному спілкуванні.

Також ми бачимо, що статистично значущий результат наявний за шкалою «Надмірність вимог-обов'язків» жінки показали значно вищі значення проти чоловіків. Такий результат може нам говорити про те, що в дитинстві жінки частіше стикалися із завищеними очікуваннями та вимогами батьків, пов'язаними з послухом, старанністю та відповідальністю. Такий стиль виховання міг сприяти формуванню «синдрому відмінниці», тривоги помилок та залежності самооцінки від зовнішнього схвалення.

Чоловіки, навпаки, описують вільніший стиль виховання, з меншою кількістю зобов'язань та тиском.

Також за шкалою «Недостатність вимог-обов'язків» середні значення виявилися близькими, статистично значуща відмінність може свідчити про те, що чоловіки частіше сприймали батьків як менш вимогливих, схильних до м'якості та непослідовності. Подібний досвід може призводити до труднощів із самоорганізацією та самодисципліною у дорослому віці, а також до потреби у зовнішньому контролі чи підтримці.

Наступна шкала за якою виявлено статистично значущий результат - «Надлишок санкцій». Досліджувані нами жінки отримали вищі значення, ніж чоловіки. З отриманого результату можна припустити, що жінки частіше переживали суворі методи виховання, які супроводжувалися покаранням чи засудженням. Подібний досвід міг сприяти формуванню підвищеного почуття провини, страху помилки та прагнення відповідати очікуванням.

Чоловіки, навпаки, рідше стикалися з такою суворістю, що знижувало рівень тривожності, але могло послаблювати почуття внутрішнього контролю.

Також ми бачимо, що отримані результати за шкалою «Мінімальність санкцій» також наявний статистично значущий результат. Вищі показники у чоловіків можуть вказувати на те, що вони частіше відзначали м'який стиль виховання та відсутність жорстких санкцій. Це могло сприяти розвитку впевненості та самостійності, проте іноді призводило до меншої відповідальності за власні дії.

Жінки, які мають нижчі значення, ймовірно, виховувалися за умов більшого контролю та дисципліни.

Остання шкала, за якою виявлені статистично значущі показники - «Перевага дитячих якостей у підлітку». Досліджувані з групи жінок частіше оцінювали батьків як, тих хто довше сприймав їх дітьми, не визнаючи їх дорослості. Це може відображати схильність батьків до надмірної опіки та утримання залежності, що у дорослому віці може виявлятися труднощами з

автономією та страхом самотійності. У чоловіків цей показник нижче, що може свідчити про більш раннє заохочення самотійності та незалежності.

Підсумовуючи ми можемо побачити, що аналіз показав, що жінки частіше згадують дитячі роки як етап, що характеризується суворими вимогами, підвищеним контролем та частими покараннями з боку батьків. Подібна атмосфера могла сприяти формуванню у них високого рівня відповідальності, прагнення до ідеалу та підвищеної чутливості до думки оточуючих. Чоловіки ж, навпаки, нерідко описують своє дитинство як менш регламентоване, але емоційно холодне, де відчувався брак тепла, уваги та підтримки. Це могло призвести до внутрішнього відчуття недолюбленості та потреби шукати схвалення та визнання від інших у дорослому віці.

3.2. Особливості емоційної залежності у партнерських стосунках

На наступному етапі нами було досліджено особливості емоційної залежності у партнерських стосунках за допомогою методики Міжособистісної залежності R. Hirschfeld. Отримані результати для обох груп досліджуваних чоловіків та жінок за даною методикою, були представлені нами у таблиці 3.2.

Таблиця 3.2.

Порівняльний аналіз особливостей міжособистісної залежності у жінок та у чоловіків

Шкали	Чоловіки		Жінки		U	p
	Середнє	Ст.відх	Середнє	Ст.відх		
Емоційна опора на інших	27,951	5,585	45,932	16,101	335,5*	0
Невпевненість в собі	39,317	15,042	41,886	14,770	827,5	0,512

Прагнення автономії	42,000	9,241	37,250	12,006	714,5	0,099
Залежність	109,268	16,903	125,068	27,862	585,5*	0,005

*- статистично значущі результати на рівні $p \leq 0,05$

З поданої таблиці ми можемо побачити, що наявні статистично значущі результати за даною методикою за шкалами «Емоційна опора на інших» та «Залежність».

За шкалою «Емоційна опора інших» жінки демонструють значно вищі значення, ніж чоловіки. Це ймовірно говорить про те, що представниці жіночої статі частіше потребують емоційної участі, прагнуть ділитися своїми переживаннями та шукати розуміння чи схвалення з боку значущих людей.

Таку тенденцію можна пояснити впливом культурних і особливостей соціалізації. У процесі виховання дівчаток зазвичай заохочують відкрито висловлювати емоції, ділитися почуттями та спиратися на підтримку оточуючих. Хлопчиків, навпаки, частіше орієнтують на самостійність, контроль емоційних проявів і незалежність.

Таким чином, більш високі показники жінок за цією шкалою можуть відображати потребу в емоційній близькості та міжособистісній підтримці, що сформувалася під впливом сімейних і соціальних факторів, у той час як у чоловіків акцент зміщений у бік самодостатності.

Також ми можемо побачити, що статистично значущий результат наявний також за шкалою «Залежність», який у жінок виявився вищим, ніж у чоловіків. З цього ми можемо припускати, що досліджувані нами жінки більшою мірою орієнтовані на отримання схвалення, підтримку та довірчі стосунки, тоді як чоловіки частіше прагнуть автономії та самостійних рішень.

Ці відмінності можна розглядати через призму гендерних особливостей виховання. Дівчаток з дитинства залучають до більш емоційно насичених та турботливих відносин, що формує установку на потребу близькості та

соціального схвалення. Хлопчики нерідко засвоюють моделі поведінки, засновані на самоконтролі, раціональності та зниженні залежності від інших.

Також ми можемо припускати, що для досліджуваних жінок є характерним побудова більш теплих та підтримуючих відносин, тоді як для досліджуваних чоловіків є притаманним зберігати дистанцію та покладатися на власні сили.

Наступною в нашому дослідженні ми використали методику на визначення рівня співзалежності Уайнхолд. За допомогою якої визначили та порівняли рівень співзалежності у двох груп досліджуваних віку: чоловіків та жінок.

Отримані нами результати середніх значень за даною методикою були нами продемонстровані та зображені за допомогою стовпчастої гістограми на рис. 3.2

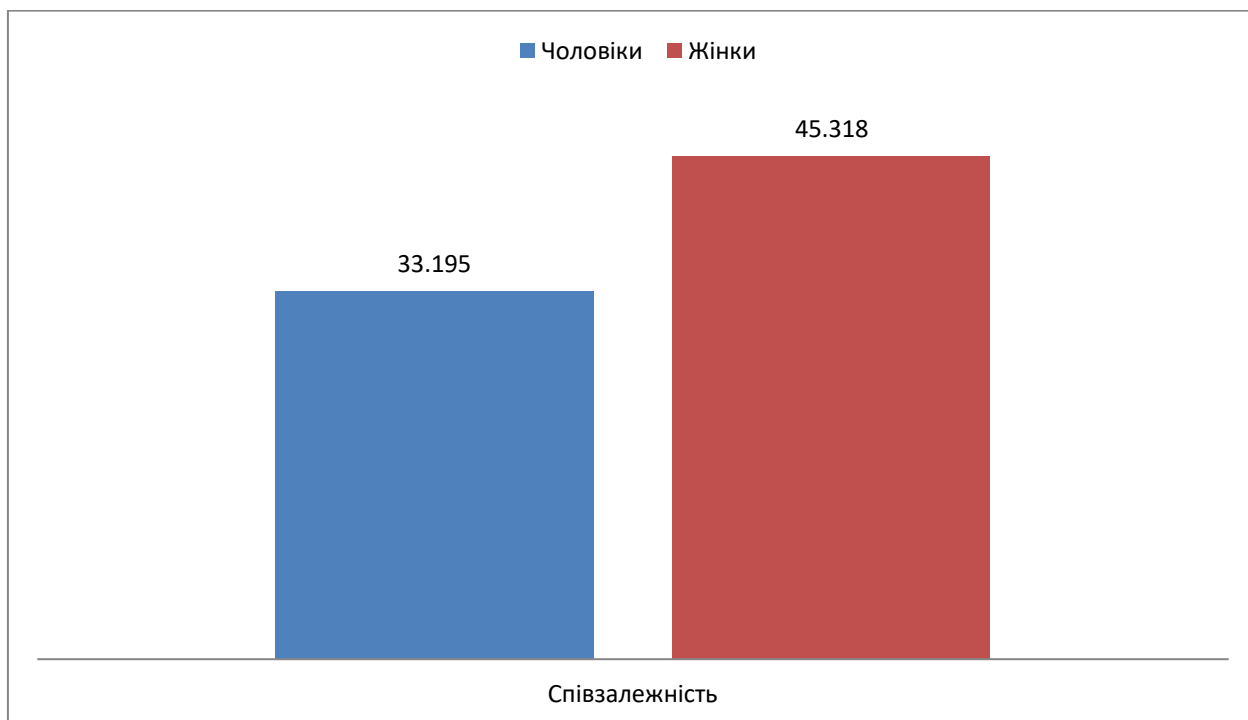

Рис.3.2 Порівняльний аналіз рівня співзалежності у чоловіків та жінок

З наведеної гістограми ми можемо побачити, про наявну різницю у показниках за отриманими результатами за цієї методикою. Тому для більш детального опису розглянемо також результати занесені до таблиці 3.3.

Таблиця 3.3.

Порівняльний аналіз рівня співзалежності у жінок та у чоловіків

ШКАЛА	U	p
Співзалежність	484*	0

*- статистично значущі результати на рівні $p \leq 0,05$

З поданої таблиці ми можемо побачити, що отримані результати вказують на статистично значущий показник за шкалою рівня співзалежності у досліджуваних чоловіків та жінок.

Ми можемо помітити, що рівень співзалежності значно перевищує у жінок, аніж у чоловіків. У жінок результат за методикою відповідає середньому рівню вираженості співзалежних проявів. У чоловіків цей показник відображає низький рівень вираженості співзалежної поведінки.

Отримані результати можуть свідчити, що досліджувані жінки частіше демонструють риси, пов'язані з емоційною залежністю від інших людей, прагненням отримувати схвалення та підтвердження власної значущості. Для них характерна підтримка гармонійних відносин, нерідко на шкоду власним інтересам, підвищена емпатійність та схильність брати відповідальність за емоційний стан близьких.

Відмінності між чоловіками та жінками в рівні співзалежності можуть бути зумовлені впливом соціальних та виховних факторів. У процесі соціалізації дівчаток традиційно вчать турботливості, відповідальності за емоційний клімат у родині, прагнення згоди і готовності жертвувати своїми потребами заради інших. Така модель поведінки формує внутрішню установку: «я мушу допомагати і підтримувати, навіть якщо це викликає внутрішню напругу». Більш високий рівень співзалежності у жінок також може бути пов'язаний з особливостями дитячого раннього досвіду. Якщо у сім'ї дівчинку заохочували за послух, турботу про інших або використовували емоційний тиск, у дорослому віці така модель поведінки закріплюється, і власні потреби часто відсуваються на другий план.

На противагу цьому, хлопчиків частіше виховують у дусі самотійності, самоконтролю та емоційної стійкості. Це сприяє розвитку в них меншої залежності від зовнішньої підтримки та більшої здатності зберігати дистанцію у міжособистісних відносинах. Як наслідок, у дорослому віці чоловіки рідше виявляють співзалежні форми поведінки і менш схильні до надмірної залученості до емоційного стану партнера.

Наступною в нашому дослідженні ми використали мультіопитувальник виміру романтичної прив'язаності MIMARA Бренан. За допомогою якої визначили та порівняли особливості типів прив'язаності у двох груп досліджуваних віку: чоловіків та жінок. Отримані нами результати середніх значень за даною методикою були нами продемонстровані та зображені за допомогою стовпчастої гістограми на рис. 3.3

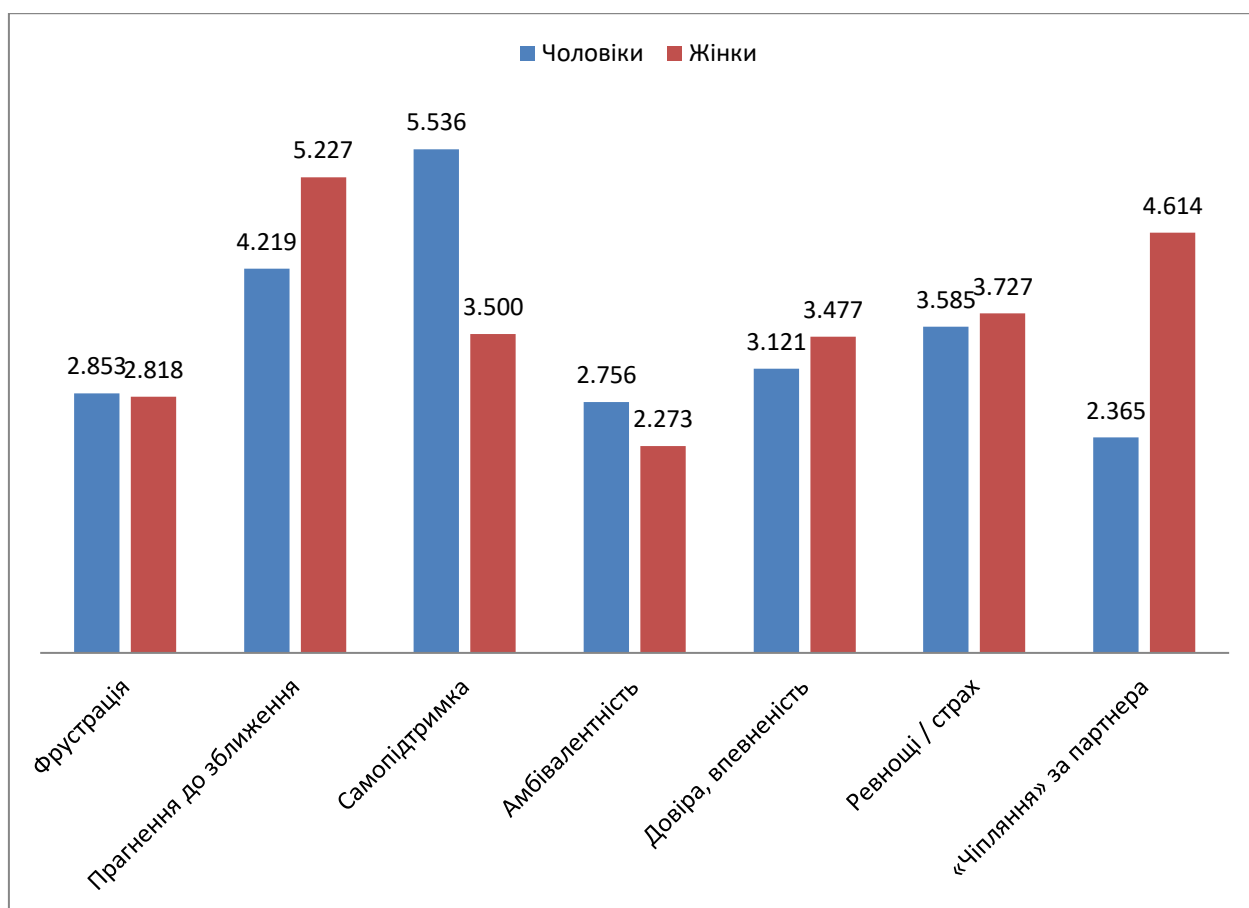

Рис.3.3 Порівняльний аналіз особливостей типів прив'язаності у жінок та чоловіків

З наведеної гістограми ми можемо побачити, про наявну різницю у показниках за отриманими результатами за цієї методикою. Тому для більш детального опису розглянемо також результати занесені до таблиці 3.4.

Таблиця 3.4.

Порівняльний аналіз рівня співзалежності у жінок та у чоловіків

ШКАЛИ	U	p
Фрустрація	865	0,745
Прагнення до зближення	645,5*	0,024
Самопідтримка	288*	0
Амбівалентність	677*	0,048
Довіра, впевненість	777	0,272
Ревнощі / страх	862,5	0,728
«Чіпляння» за партнера	342*	0

*- статистично значущі результати на рівні $p \leq 0,05$

З поданої таблиці ми бачимо, що статистично значущі результати між двома групами досліджуваних отримані за шкалами: «прагнення до зближення», «самопідтримка», «амбівалентність» та «чіпляння за партнера».

За шкалою «Прагнення до зближення» отримані показники свідчать, що у жінок рівень прагнення до зближення статистично значущий вище, ніж у чоловіків.

Це може говорити про те, що досліджувані нами жінки переважно орієнтовані на емоційну близькість, спільне переживання почуттів та відкрити взаємодію з партнером. Для них романтичні відносини найчастіше виступають головним джерелом емоційної підтримки та почуття безпеки. Подібна установка може бути наслідком як соціальних норм, що формують очікування «емоційної залученості» у жінок, так і раннього досвіду прихильності, коли прийняття та кохання сприймалися через фізичну та емоційну близькість.

Респонденти з чоловічої групи, навпаки, демонструють меншу вираженість цього показника, що може відбивати їхнє прагнення

самостійності, емоційної стриманості і побоювання втрати особистої свободи у близьких відносинах.

Наступною шкалою, яку ми розглянемо та яка має статистично значущий результат є шкала «самопідтримка».

За цією шкалою досліджувані чоловіки показали набагато вищі результати, ніж респонденти з жіночої групи.

Такий результат може говорити про те, що чоловіки частіше спираються на власні ресурси, здатні самостійно регулювати емоційний стан і впоратися із труднощами без опори на партнера. Їх стиль прихильності можна охарактеризувати як автономніший і внутрішньо стійкий.

Нижчі значення самопідтримки в жінок ймовірно вказують на тенденцію шукати зовнішню емоційну опору та підтвердження власної значущості через відносини, що узгоджується з їх вищими показниками за шкалою прагнення до зближення.

Також з таблиці ми можемо побачити, що за шкалою «амбівалентність» у чоловіків рівень амбівалентності виявився вищим, ніж у досліджуваної групи жінок.

З отриманого результату ми можемо припустити, що чоловіки частіше зазнають внутрішніх протиріч у романтичних відносинах - коливання між бажанням близькості та побоюванням втрати самостійності. Подібні коливання часто пов'язані з суперечливим досвідом дитячої прихильності, коли батьківська турбота чергувалася з дистанційністю чи критикою.

Жінки, навпаки, демонструють менший ступінь амбівалентності, що може вказувати на більш стійкі емоційні реакції та більшу впевненість у відносинах, хоча при цьому зберігається виражена потреба у емоційній близькості.

Наступною і останньою шкалою, яку ми розглянемо є «чіпляння за партнера» за якою, ми також отримали статистично значущі результати.

Досліджувані жінки показали набагато вищий рівень у порівнянні з чоловіками.

Такий результат може свідчити про більшу схильність жінок до емоційної залежності від партнера, підвищену чутливість до проявів уваги та тривожності при його нестачі. Жінки сильніше реагують на зміни у поведінці близької людини та потребують постійного підтвердження своєї значущості та любові.

Такі особливості можуть вказувати на наявність тривожного типу уподобання, що формується в дитинстві в умовах непослідовної батьківської поведінки, коли періоди тепла та турботи змінювалися холодністю та дистанцією. У зрілому віці це може виявлятися у надмірному фокусуванні на відносинах та страху їхньої втрати.

Проведений порівняльний аналіз показав, що для жінок більшою мірою характерні вища емоційна залученість до відносин, виражена через прагнення до зближення та підвищеної залежності від партнера. Чоловіки ж, навпаки, демонструють більшу здатність до самопідтримки та більш виражену амбівалентність.

Ці відмінності відображають особливості сприйняття відносин: жінки частіше розглядають емоційний зв'язок як основу внутрішньої стабільності та підтвердження власної значущості через прийняття з боку партнера, тоді як чоловіки прагнуть зберегти автономію, іноді стикаючись із внутрішнім конфліктом між близькістю та незалежністю.

3.3. Зв'язок стилю виховання в батьківській родині та емоційної залежності в партнерських стосунках

На наступному етапі проведеного нами дослідження було виявлено взаємозв'язок між стилем виховання у батьківській родині та емоційною залежністю у двох груп досліджуваних: чоловіків та жінок.

Для цього ми використали кореляційний аналіз (коефіцієнт рангової кореляції Спірмена). Отримані нами результати досліджуваних з групи чоловіків зі значущими показниками були занесені нами до таблиці 3.5

Таблиця 3.5

**Взаємозв'язок між стилем виховання у батьківській родині та
емоційною залежністю у чоловіків**

	Емоційна опора на інших	Невпевненість в собі	Прагнення автономії	Залежність	Співалежність	Фрустрація	Прагнення до зближення	Самопідтримка	Довіра, впевненість	Ревнощі / страх	«Чіпляння» за партнера
Гіпопротекція (Г-)	0,57										0,36
Потурання (У+)	0,42										
Ігнорування потреб дитини (У-)					0,52						
Недостатність вимог-обов'язків (Т-)			-					- 0,41			
Недостатність вимог-заборон (З-)					0,41						
Надмірність санкцій (С+)			- 0,33								
Мінімальність санкцій (С-)									- 0,31		
Нестійкість стилю виховання (Н)								- 0,34			
Розширення сфери батьківських почуттів (РРЧ)				- 0,42							
Перевага в підлітку дитячих якостей (ГДК)					0,34						
Фобія втрати дитини (ФУ)								- 0,32			
Проекція на дитину власних якостей (ПНК)	-0,3							- 0,45			

З поданої таблиці ми можемо побачити, що статистично значущий результат наявний між гіпопротекцією та емоційною опорою на інших, дана кореляція є позитивною, тож ми можемо говорити про те, що чим вищий рівень гіпопротекції, тим вищий показник емоційної опори на інших.

З отриманих результатів ми можемо припускати, що у чоловіків, які у дитинстві відзначали брак батьківської уваги, турботи чи контролю, спостерігається більш виражена потреба у емоційній підтримці з боку оточуючих у дорослому віці. Це відбиває компенсаторний механізм: брак емоційної опори у дитинстві спонукає людину шукати почуття стабільності та захищеності через близькі відносини. Таким чином, дефіцит турботи у батьківській сім'ї заповнюється прагненням до залежності від партнера чи друзів.

Також ми можемо побачити, що статистично значуща позитивна кореляція у групі з досліджуваними чоловіками наявна між гіпопротекцією та «чіплянням» за партнера, тобто ми можемо говорити, що з підвищенням рівня гіпопротекції зростає результат за показником «чіпляння» за партнера.

З отриманих результатів ми можемо говорити, що недолік батьківського участі у дитячі роки пов'язані з проявом тривожної та залежної поведінки у дорослих романтичних відносинах. Чоловіки, які не отримували достатньої уваги та тепла в дитинстві, нерідко відчують страх втрати близької людини, надмірно прив'язуються до партнера та намагаються постійно утримувати контакт. Це свідчить про формування тривожного типу прихильності, що виникає як у відповідь дефіцит любові й безпеки у ранньому віці.

Також статистично значуща позитивна кореляція наявна між потуранням та емоційною опорою на інших. Тобто чим вищий показник потурання, тим більша у досліджуваних емоційна опора на інших.

Отримані результати можуть вказувати нам на те, що у сім'ях, де батьки виявляли надмірну м'якість та потурання, у чоловіків формується залежність від зовнішньої підтримки. Звикнувши отримувати допомогу та поблажливість, такі люди у дорослому віці часто демонструють труднощі у прийнятті

самостійних рішень, схильність перекладати відповідальність та потребу у постійному схваленні з боку інших.

Також з поданої таблиці ми можемо спостерігати про наявний статистично значущий позитивний зв'язок між ігноруванням потреб дитини та співзалежністю. Тобто чим частіше ігнорувались потреби дитини, тим більше вона буде схильна до співзалежності.

Ґрунтуючись на отриманих даних, можна стверджувати, що якщо у дитинстві батьки не звертали уваги на емоційні та особисті потреби дитини, у чоловіків формується схильність до співзалежних відносин. Такі люди відчують, що їхній добробут залежить від настрою, схвалення або прийняття іншої людини, намагаються заслужити любов через турботу і поступливість. Це відображає засвоєну установку: «щоб мене любили, я маю бути корисним».

Також ми можемо помітити негативний статистично значущий результат між недостатністю вимог - обов'язків та самопідтримкою. Тобто чим більший у досліджуваних чоловік показник недостатності вимог-обов'язків, тим менше їм притаманна самопідтримка.

Поданий результат дозволяє нам припускати, що коли у дитинстві дитині пред'являли мало вимог і формували почуття відповідальності, у дорослому віці у чоловіків спостерігається знижена здатність до самопідтримки. Чим менше очікувань пред'являли батьки, тим складніше людині згодом зберігати внутрішню стійкість, справлятися зі стресом та самостійно регулювати емоції. Нестача дисципліни формує відчуття відсутності внутрішнього стержня.

Також нами була виявлена позитивна статистично значуща кореляція між недостатністю вимог заборон та співзалежністю. Тобто чим вищий результат у досліджуваних чоловіків за шкалою недостатність вимог-заборон, тим більша схильність до співзалежності.

Тобто отримані результати ймовірно вказують нам на те, що відсутність точних правил та обмежень у дитинстві пов'язана з підвищеною ймовірністю розвитку співзалежної поведінки. Чоловік, який виріс без чітких кордонів, у

дорослому віці схильний шукати стабільність через інших — партнера, наставника чи друга, перекладаючи відповідальність за порядок і рішення. Така установка формує залежність від зовнішнього контролю та схвалення.

Наступним нами була виявлена статистично значуща негативна кореляція між показниками надлишок санкцій та прагненням до автономії. Тобто більше досліджувані чоловіки були в дитинстві обмежені санкціями, тим менше у дорослому віці вони прагнуть до автономії.

Отримані результати можуть говорити про те, що жорстке, каральне виховання з частими покараннями перешкоджає розвитку самостійності. Чоловіки, яких у дитинстві часто сварили та які отримували покарання, відчують страх перед ініціативою і побоюються виявляти незалежність, вважаючи, що за це буде засудження. Надалі це призводить до пасивності та залежності від думки авторитетних постатей.

Також нами було виявлений статистично значущий негативний зв'язок між мінімальністю санкцій і довірою та впевненістю. Тобто ми можемо говорити, що чим нижчий результат за шкалою мінімальність санкцій, тим вищий показник довіри та впевненості.

З отриманого результату ми можемо припускати, що дитинство без точних меж та наслідків за вчинки пов'язане зі зниженням довіри та внутрішньої впевненості у дорослому віці. Відсутність структурованого виховання не дозволяє сформувати відчуття передбачуваності світу. У таких чоловіків це виявляється в емоційній нестабільності, труднощі встановлення довірчих відносин і страх бути відкинутим.

Наступною нами була виявлена статистично значуща негативна кореляція між нестійкістю стилю виховання та самопідтримкою. Тобто ми можемо припускати, що вищий отриманий результат у досліджуваних чоловіків за шкалою нестійкість стилю виховання вказує на низький результат за шкалою самопідтримка.

Такі результати можуть вказувати на те, що непослідовність батьківської поведінки — зміна теплоти та суворості, мінливі вимоги — призводить до

зниження здатності до внутрішньої опори. Дитина, не знаючи, чого очікувати, формує тривожний тип реагування та залежність від зовнішньої оцінки. У дорослому віці це проявляється у складності зберігати емоційну рівновагу, особливо у нестабільних відносинах.

Є статистично значуща негативна кореляція між розширенням сфери батьківських почуттів та залежністю. Тобто чим вищий результат за шкалою розширення сфери батьківських почуттів, тим нижчий за шкалою залежність.

Отриманий результат може говорити нам про те, що надмірна емоційність батьків, що супроводжується нав'язуванням власних почуттів та переживань, знижує рівень залежності у чоловіків. Зіткнувшись із емоційним тиском, дитина виробляє захисну реакцію — прагнення дистанціюватися від надмірної чутливості. У майбутньому це може виявлятися як контроль над емоціями та уникнення зайвої відкритості.

Також з наведеної таблиці ми можемо побачити, що наявна статистично значуща позитивна кореляція між перевагою у підлітку дитячих якостей та співзалежністю. Тобто чим більше у досліджуваних чоловіків переважає показник дитячих якостей у дитинстві, тим вищий рівень співзалежності.

Такий результат ймовірно свідчить, що якщо батьки продовжували сприймати сина як маленьку дитину, не визнаючи її дорослішання, це сприяє формуванню залежної поведінки. Такі чоловіки у дорослому віці часто шукають партнерів, які готові піклуватися про них, уникають відповідальності та віддають перевагу підлеглий ролі у відносинах — повторюючи сценарій дитячої залежності від батьків.

Також ми можемо помітити, що наявний негативний статистично значущий зв'язок між показниками фобія втрати дитини та самопідтримкою. Тобто чим більший результат за шкалою фобія втрати дитини, тим нижчий результат за шкалою самопідтримка.

З отриманого результату, ми можемо припустити що, підвищена тривожність батьків та страх за дитину обмежують її можливість розвивати самостійність. Постійний контроль та гіперопіка формують у чоловіка

відчуття безпорадності та невпевненості у власних силах. У зрілості це проявляється в залежності від емоційної підтримки партнера і складнощі справлятися з труднощами без сторонньої допомоги.

Також нами була виявлена негативна статистично значуща кореляція між проекцією на дитину власних якостей та емоційна опора на інших. Тобто чим вищий результат за шкалою проекція на дитину власних якостей та емоційною опорою на інших.

Отримані результати можуть свідчити нам про те, що коли батьки проектували на дитину свої особистісні риси та очікування, у чоловіків формується недовіра до зовнішньої емоційної підтримки. Випробовуючи в дитинстві тиск і маніпуляції під виглядом турботи, вони схильні уникати надмірної близькості та емоційної залежності, що виражається у стриманості та дистанційованості у відносинах.

Також з наведеної таблиці ми можемо побачити, що наявна статистично значуща негативна кореляція між проекцією на дитину власних якостей та самопідтримкою. Тобто чим більше у досліджуваних чоловіків переважає показник проекції на дитину власних якостей, тим нижчий показник самопідтримки.

Отримані результати дозволяють припускати, що батьківські проекції обмежують можливість дитини розвивати автономію та самостійність. Чоловіки, які виростили за умов постійного нав'язування батьківських очікувань, нерідко не довіряють власним почуттям і рішенням, вважаючи, що інші знають краще. Це веде до зниження впевненості, внутрішньої опори та схильності шукати керівництво ззовні.

Для чоловіків віку характерна висока чутливість до батьківських стратегій виховання як за їх дефіциту, так і при надмірному контролі.

Також нами було виявлено взаємозв'язок між стилем виховання у батьківській родині та емоційною залежністю у групі досліджуваних жінок. Для цього ми використали кореляційний аналіз (коефіцієнт рангової кореляції Спірмена). Отримані нами результати також були занесені нами до таблиці 3.6

Таблиця 3.6

**Взаємозв'язок між стилем виховання у батьківській родині та
емоційною залежністю у жінок**

	Емоційна опора на інших	Невпевненість в собі	Прагнення автономії	Залежність	Співалежність	Фрустрація	Прагнення до зближення	Самопідтримка	Амбівалентність	Довіра, впевненість	Ревнощі / страх	«Чіпляння» за партнера
Потурання (У+)							0,37					
Ігнорування потреб дитини (У-)							0,42					
Надмірність вимог-обов'язків (Т+)	0,49	0,33				0,54						
Надмірність вимог-заборон (З+)											- 0,35	
Надмірність санкцій (С+)								0,31				
Виховна невпевненість батька (ВН)					0,31							
Фобія втрати дитини (ФУ)	0,31			0,37								
Нерозвиненість батьківських почуттів (НРЧ)				0,43								- 0,30
Проекція на дитину власних якостей (ПНК)	0,39											
Винесення конфлікту у сферу виховання (ВК)	0,49											

З поданої таблиці ми можемо побачити, що наявний статистично значущий позитивний зв'язок між потуранням та прагненням до зближення.

Ця залежність вказує на те, що чим вищий результат за шкалою потурання, тим вищий показник прагнення до зближення у досліджуваній групі жінок.

Такий результат може говорити нам про те, що чим більш поблажливим і надмірно ліберальним був стиль виховання в батьківській родині, тим сильніше у жінок проявляється прагнення до емоційної близькості та встановлення тісних стосунків з партнером у дорослому житті. Подібне виховання, при якому дитина отримувала надмірну увагу і задоволення будь-яких бажань без обмежень, формує у неї переконання, що любов завжди супроводжується безумовним прийняттям і постійною доступністю іншого. У дорослому віці такі жінки переносять цю модель у сферу міжособистісних відносин — вони очікують від партнера безперервної уваги, участі та емоційного тепла.

Таким чином, потуральний стиль виховання сприяє формуванню у жінки очікування безумовної емоційної залученості з боку партнера і схильності до пошуку постійної близькості як джерела безпеки.

Також нами був виявлений статистично значущий позитивний зв'язок між ігноруванням потреб дитини та прагненням до зближення. То ж ми можемо говорити, що чим вищий результат за шкалою ігнорування потреб дитини, тим вищий за шкалою прагнення до зближення.

Виявлений зв'язок ймовірно свідчить про те, що жінки, чиї батьки в дитинстві не приділяли належної уваги їхнім емоційним і особистісним потребам, у дорослому віці виявляють підвищену потребу в емоційній прихильності та теплоті у відносинах. Не отримуючи прийняття і підтримки в дитячі роки, такі жінки прагнуть компенсувати цей дефіцит через відносини з партнером, очікуючи від нього безумовного прийняття, турботи і емоційної стабільності. Для них характерне посилене прагнення до злиття з іншим, до почуття приналежності і постійного підтвердження своєї значущості.

Також ми можемо побачити, що наявний статистично значущий позитивний зв'язок між надмірністю вимог-обов'язків та емоційною опорою

на інших. Тобто чим більша надмірність вимог-обов'язків, тим сильніша емоційна опора на інших.

Даний результат може нам говорити про те, що суворе і вимогливе виховання, при якому батьки очікували від дитини надмірної відповідальності і виконання численних обов'язків, призводить до формування в дорослому віці залежної життєвої позиції. Жінки, які виросли в подібних умовах, часто пов'язують власну цінність із схваленням оточуючих, відчуваючи себе гідними любові лише за умови виконання очікувань інших людей. В результаті у них розвивається звичка спиратися не на внутрішні ресурси, а на зовнішню оцінку і підтримку.

У дорослому віці це проявляється в прагненні шукати опору в партнері або інших значущих людях, що робить емоційні зв'язки ключовим джерелом самооцінки і внутрішньої рівноваги.

Також ми можемо спостерігати позитивну статистично значущу кореляцію між надмірністю вимог-обов'язків та невпевненістю у собі. Тобто чим більша надмірність вимог-обов'язків, тим сильніша у досліджуваних жінок невпевненість у собі.

Отримані результати можуть нам говорити про те, що надмірна вимогливість батьків у дитинстві безпосередньо пов'язана з формуванням заниженої самооцінки і невпевненості у власних можливостях у жінок у зрілому віці. Коли дитина росте в умовах постійних очікувань, тиску і необхідності відповідати високим стандартам, у неї формується страх не виправдати очікування і втратити любов значущих дорослих. У дорослому віці це виражається в сумнівах щодо власної компетентності, емоційній залежності від думки партнера і прагненні до постійного підтвердження своєї значущості.

Таким чином, надмірна вимогливість батьків стає одним з факторів, що формують невпевненість у собі і залежність від зовнішньої оцінки, що перешкоджає розвитку внутрішньої стійкості і самодостатності особистості.

Також ми можемо спостерігати позитивну статистично значущу кореляцію між надмірністю вимог-обов'язків та фрустрацією. Тобто чим більша надмірність вимог-обов'язків, тим сильніша у досліджуваних жінок фрустрація.

З отриманого результату ми можемо припускати, що жінки, які виростили в атмосфері постійного контролю і очікування ідеальних результатів, часто відчувають внутрішнє напруження, незадоволеність собою і труднощі в реалізації особистих потреб. З ранніх років вони засвоюють, що любов і схвалення необхідно заслужити, а помилки викликають почуття провини і сорому. В результаті в дорослому віці такі жінки схильні сприймати міжособистісні відносини як джерело тривоги, переживаючи за можливість не виправдати очікування партнера і знову зіткнутися з відчуттям емоційного відторгнення. Таким чином, виховання в умовах надмірної суворості і постійного контролю формує хронічне почуття внутрішнього тиску і незадоволеності, приводячи до стійкого фрустраційного фону і зниження емоційного благополуччя.

Також нами був виявлений статистично значущий негативний зв'язок між надлишком вимог-заборон та ревнощами і страхом. То ж ми можемо говорити, що чим вищий результат за шкалою надлишок вимог-заборон, тим нижчий за шкалою ревнощів і страху.

Така кореляція може говорити про те, що чим жорсткішим і обмежувальним було виховання в дитинстві, тим менше у жінок проявляється схильність до ревнощів і страху втрати партнера. Таке виховання формує емоційну стриманість, внутрішню закритість і обмеженість у прояві почуттів. Часті заборони і жорсткий контроль з боку батьків призводять до того, що дитина вчиться придушувати емоції, сприймаючи їх прояв як небажаний або небезпечний. У дорослому віці такі жінки часто демонструють дистанційовану поведінку, уникають відкритого прояву почуттів і намагаються зберігати емоційну автономію, що зовні може сприйматися як холодність або байдужість. Таким чином, суворі виховні заходи не розвивають здорову

незалежність, а формують емоційну відчуженість, яка стає захисним механізмом, спрямованим на запобігання емоційній вразливості.

Ще з поданої таблиці ми можемо побачити статистично значущий позитивний зв'язок між надмірністю санкцій та самопідтримкою. То ж ми можемо говорити, що чим вищий результат за шкалою надмірність санкцій, тим вищий за шкалою самопідтримки.

Позитивна кореляція може вказувати на те, що жінки, які в дитинстві часто стикалися з покараннями, в дорослому віці демонструють більш високий рівень здатності до самопідтримки. Постійне переживання санкцій з боку батьків формує у дитини необхідність самостійно справлятися з труднощами, розвиваючи внутрішні механізми виживання та адаптації. У дорослому віці це може проявлятися як вміння спиратися на власні ресурси, прагнення до незалежності та емоційна стійкість. Однак подібна самопідтримка нерідко має зворотний бік: такі жінки можуть відчувати труднощі в прийнятті допомоги, сприймаючи залежність від інших як слабкість.

Також таблиця демонструє наявну позитивну статистично значущу кореляцію між виховною невпевненістю батьків та співзалежністю. Тобто чим більший показник виховної невпевненість батьків, тим більш притаманна досліджуваним жінкам співзалежність.

Такий результат дозволяє припускати, що невпевненість і непослідовність батьків в питаннях виховання пов'язані з формуванням співзалежної поведінки у жінок. Якщо в дитинстві фігура батька була нестабільною — емоційно відстороненою, непередбачуваною або суперечливою, — у дитини формується відчуття внутрішньої небезпеки і недовіри до стабільності відносин. У дорослому віці такі жінки часто шукають партнера, який міг би заповнити цей дефіцит, забезпечуючи відчуття постійності та емоційної підтримки. При цьому вони схильні утримувати стосунки навіть на шкоду власним потребам, побоюючись повторити досвід емоційної втрати або відторгнення.

Також в ході дослідження нами була виявлена статистично значуща позитивна кореляція між фобією втрати дитини та емоційною опорою на інших. Тобто чим вища фобія втрати дитини, тим більше схильні емоційно спиратись на інших.

Виявлений результат може вказувати, що гіперопіка і надмірна тривожність батьків по відношенню до дитини формують залежність від зовнішньої підтримки в дорослому віці. Діти, які виросли в умовах постійного контролю і страху батьків втратити їх, засвоюють модель, при якій самостійність асоціюється з небезпекою, а безпека — з присутністю значущого дорослого. У дорослому віці такі жінки часто відчують труднощі в прийнятті рішень без схвалення інших, виявляють невпевненість і прагнуть до постійного емоційного підтвердження з боку партнера або близьких.

До того ж, в ході дослідження була виявлена статистично значуща позитивна кореляція між фобією втрати дитини та залежністю. Тобто чим вища фобія втрати дитини, тим більше схильні до залежності.

Такий результат може підтверджувати, що надмірна тривожність батьків і страх втратити дитину посилюють схильність до емоційної залежності в дорослому віці. У сім'ях, де дитину надмірно опікують, формується уявлення, що любов — це постійний контроль і нерозривний зв'язок. У дорослому віці такі жінки часто відтворюють цю модель у стосунках, відчуючи страх самотності, труднощі з автономією і необхідність у постійній близькості. Відсутність партнера або емоційної підтримки сприймається ними як загроза стабільності і внутрішній рівновазі.

З поданої таблиці ми можемо побачити, що наявний статистично значущий позитивний зв'язок між нерозвиненістю батьківських почуттів та залежністю. Ця кореляція вказує на те, що чим вищий результат за шкалою Нерозвиненість батьківських почуттів, тим вищий показник залежності у досліджуваної групи жінок.

Отримані результати ймовірно свідчать про те, що емоційна холодність і брак уваги з боку батьків безпосередньо пов'язані з розвитком залежного типу

поведінки у жінок. Відсутність теплого емоційного контакту в дитинстві призводить до того, що дитина виростає з почуттям внутрішньої порожнечі і незадоволеності. У дорослому віці такі жінки прагнуть заповнити цей дефіцит через стосунки, ідеалізуючи партнера і надаючи йому роль джерела любові та безпеки. При цьому їхня самооцінка стає залежною від ставлення інших, що підсилює тривожність і схильність до емоційної залежності.

З поданої таблиці ми можемо побачити, що наявний статистично значущий негативний зв'язок між нерозвиненістю батьківських почуттів та «чіпляння» за партнера. Ця кореляція вказує на те, що чим вищий результат за шкалою нерозвиненість батьківських почуттів, тим нижчий показник «чіпляння» за партнера у досліджуваній групі жінок.

З отриманого результату ми можемо припускати, що жінки, які виростили в умовах емоційної відстороненості батьків, рідше демонструють відкрите «прилипання» або нав'язливе прагнення утримувати партнера. Однак це не свідчить про справжню незалежність. Швидше за все, така поведінка є формою психологічного захисту — прагненням уникнути повторного досвіду відторгнення. Жінки, які пережили емоційне зневаження в дитинстві, часто приховують свої потреби в близькості, демонструючи зовнішню самотійність, але при цьому внутрішньо залишаються залежними від відносин і оцінки партнера.

Також нами був виявлений статистично значущий позитивний зв'язок між проекцією на дитину власних якостей та емоційною опорою на інших. То ж ми можемо говорити, що чим вищий результат за шкалою проекції на дитину власних якостей, тим вищий за шкалою емоційна опора на інших.

Даний результат може показувати, що батьки, схильні проектувати на дитину власні якості, очікування і нереалізовані амбіції, сприяють формуванню у неї в дорослому віці залежності від зовнішньої підтримки. Коли індивідуальність дитини не визнається, а її вчинки оцінюються через призму очікувань батьків, у неї формується відчуття, що її цінність визначається чужою думкою. У зрілому віці це виражається в прагненні шукати схвалення

та емоційну опору з боку інших, труднощах з прийняттям самостійних рішень і страху бути відкинутою.

Також ми можемо спостерігати позитивну статистично значущу кореляцію між винесенням конфлікту в сферу виховання та емоційною опорою на інших. Тобто чим більше виноситься конфлікт в сферу виховання, тим сильніша у досліджуваних жінок емоційна опора на інших.

Такий результат може говорити нам про те, що постійні конфлікти між батьками, в які втягувалася дитина, сприяють розвитку емоційної залежності у жінок. Діти, які виросли в умовах сімейних сварок і нестабільності, часто відчували себе відповідальними за емоційну рівновагу дорослих і намагалися примирити їх. У дорослому віці це виражається в потребі в надійному партнері, на якого можна спертися, а також у прагненні до гармонії за будь-яку ціну. Такі жінки схильні брати на себе роль «рятівника», боячись самотності та емоційної нестабільності.

Висновки до третього розділу

1. Виявлено, що жінки мають вищі результати за шкалами «Гіпопротекція», «Надмірність вимог-обов'язків», «Надлишок санкцій» та «Перевага дитячих якостей у підлітку», тобто ми можемо припустити, що жінки частіше описують своє дитинство як період підвищеного контролю, вимог та санкцій, що могло сприяти формуванню відповідальності, перфекціонізму та чутливості до оцінки інших. Чоловіки, навпаки, мають вищі результати за шкалами: «Ігнорування потреб дитини», «Недостатність вимог-обов'язків», «Мінімальність санкцій», що може свідчити про їх схильність згадувати дитинство як менш вимогливе, але з дефіцитом емоційної підтримки, що може бути пов'язане з нестачею близькості та внутрішньою потребою схвалення.

2. Визначено, що жінки демонструють більш виражену емоційну опору на оточуючих та загальний рівень залежності, що може свідчити про потребу в емоційній близькості та міжособистісній підтримці та їх орієнтацію на отримання схвалення, підтримку та довірчі стосунки. Тоді як чоловіки характеризуються більшою незалежністю та прагненням до автономії, можна припускати, що вони частіше орієнтуються на самостійність, контроль емоційних проявів і незалежність

3. Виявлено, що жінки демонструють значно вищий рівень співзалежності, ніж чоловіки. Це відбиває їх велику емоційну залученість до міжособистісних відносин, виражену потреба у підтримці та схваленні з боку оточуючих.

Також нами було виявлено, що у жінок рівень прагнення до зближення, чіпляння за партнера вище, ніж у чоловіків. У чоловіків навпаки, виявлено вищий рівень самопідтримки та амбівалентності. Ми можемо припускати, що жінки частіше розглядають емоційний зв'язок як основу внутрішньої стабільності та підтвердження власної значущості через прийняття з боку

партнера, тоді як чоловіки прагнуть зберегти автономію, іноді стикаючись із внутрішнім конфліктом між близькістю та незалежністю.

4. Досліджено взаємозв'язок між стилем виховання у батьківській родині та емоційною залежністю. Для чоловіків позитивні кореляції (гіпопротекція, потурання, ігнорування потреб) вказують, що брак уваги та емоційної залученості батьків сприяє формуванню залежної та емоційно-орієнтованої поведінки. Негативні кореляції (надмірні санкції, непослідовність, гіперопіка, проекції) демонструють, що надмірний контроль, тривожність і маніпуляції з боку батьків послаблюють здатність чоловіка до внутрішньої саморегуляції, довіри та емоційної стійкості.

Для жінок позитивні кореляції (потурання, ігнорування потреб, надмірність вимог-обов'язків, проекція на дитину, фобія втрати, виховна невпевненість батька, винесення конфлікту в сферу виховання, нерозвиненість батьківських почуттів) свідчать, що непослідовність і емоційна нестабільність батьківської поведінки сприяють формуванню у жінок вираженої залежності від партнера і орієнтації на емоційну опору у взаєминах. Негативні кореляції (надмірність заборон і нерозвиненість батьківських почуттів) показують, що надмірний контроль, жорсткі обмеження і брак емоційної емпатії з боку батьків послаблюють здатність жінки до автономії і внутрішньої самопідтримки.

ВИСНОВКИ

1. У результаті проведеного теоретичного аналізу, було виявлено, що сімейний стиль виховання має вирішальний вплив на емоційний розвиток дитини та її здатність адаптуватися в суспільстві. Різні стилі виховання, такі як авторитарний, авторитетний, поблажливий і байдужий, формують емоційну стабільність і незалежність дитини. Емоційна залежність у стосунках була визначена як складний психологічний процес, пов'язаний з низькою самооцінкою, нестабільною емоційною незалежністю і постійною потребою в підтримці з боку партнера. Було визначено, що стилі виховання мають прямий вплив на схильність до емоційної залежності в дорослому житті. Діти, які ростуть у сім'ях з авторитарним або байдужим стилем виховання, більш схильні до емоційної залежності у відносинах, оскільки їм не вистачає емоційної незалежності. Водночас виховання, при якому поєднуються підтримка і чіткі межі (як в авторитетному стилі), сприяє формуванню стійкої емоційної стабільності і незалежності, що знижує ризики виникнення залежної поведінки в майбутньому.

2. Виявлено, що жінки частіше описують своє дитинство як період підвищеного контролю, вимог та санкцій, що могло сприяти формуванню відповідальності, перфекціонізму та чутливості до оцінки інших. Чоловіки, навпаки, схильні згадувати дитинство як менш вимогливе, але з дефіцитом емоційної підтримки, що може бути пов'язане з нестачею близькості та внутрішньою потребою схвалення.

3. Визначено, що жінки демонструють більш виражену емоційну опору на оточуючих та загальний рівень залежності, тоді як чоловіки характеризуються більшою незалежністю та прагненням до автономії. Виявлено, що жінки демонструють значно вищий рівень співзалежності, ніж чоловіки. Це відбиває їх велику емоційну залученість до міжособистісних відносин, виражену потреба у підтримці та схваленні з боку оточуючих.

4. Досліджено взаємозв'язок між стилем виховання у батьківській родині та емоційною залежністю. Для чоловіків виявлені позитивні кореляції (гіпопротекція, потурання, ігнорування потреб) вказують, що брак уваги та емоційної залученості батьків, що сприяє формуванню залежної та емоційно-орієнтованої поведінки. Негативні кореляції (надмірні санкції, непослідовність, гіперопіка, проекції) демонструють, що надмірний контроль, тривожність і маніпуляції з боку батьків послаблюють здатність чоловіка до внутрішньої саморегуляції, довіри та емоційної стійкості.

Для жінок позитивні кореляції (потурання, ігнорування потреб, надмірність вимог-обов'язків, проекція на дитину, фобія втрати, виховна невпевненість батька, винесення конфлікту в сферу виховання, нерозвиненість батьківських почуттів) свідчать, що непослідовність і емоційна нестабільність батьківської поведінки сприяють формуванню у жінок вираженої залежності від партнера і орієнтації на емоційну опору у взаєминах. Негативні кореляції (надмірність заборон і нерозвиненість батьківських почуттів) показують, що надмірний контроль, жорсткі обмеження і брак емоційної емпатії з боку батьків послаблюють здатність жінки до автономії і внутрішньої самопідтримки.

Таким чином, висунута нами гіпотеза дослідження підтвердилась. Стиль виховання в батьківській родині має значущий зв'язок із рівнем емоційної залежності у партнерських стосунках.

ЛІТЕРАТУРА

1. Анопрієнко О.В. Сім'я як чинник виникнення психоемоційних порушень підлітків. Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія 12. 2012. Вип. 37(61). С. 171–174.
2. Бабаєвська Є. Особливості співзалежності осіб ранньої дорослості з різним рівнем самоствавлення. Соціально-гуманітарні аспекти розвитку сучасного суспільства : матеріали X Всеукр. наук. конф. студентів, аспірантів, викладачів та співробітників (м. Суми, 27-28 квіт. 2023 р.). Суми, 2023. С. 343-348.
3. Бару І. О. Взаємозв'язок симптомокомплексу «емоційного холоду» з міжособистісними потребами. Вісник Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди. Психологія. 2014. Вип. 47. С. 16-23. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKhnpu_psykhol_2014_47_4.
4. Березовська Л. І., Сахон В. О., Павлик У. В. Соціально-психологічні чинники схильності до утворення співзалежних стосунків. Вісник Національного університету оборони України. Питання психології. 2021. Вип. 1 (59). С. 28-34.
5. Бігун Н. І. Феномен самодостатності особистості у класичній психології. Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Психологічні науки. 2017. № 6. С. 17-25.
6. Боженко В. Г. Психологічні аспекти феномену співзалежних стосунків у парі. Досягнення сучасної психологічної науки та практики. 2020. URL: <https://jamp.donnu.edu.ua/article/view/7863>.
7. Вакуліч Т. М. Співзалежність жінок у сім'ї як психологічна проблема. Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. 2012. Вип. 2 (2). С. 3-11
8. Власова О.І. Психологічна структура та чинники розвитку соціальних здібностей : автореф. дис. ... д-ра психол. наук : 19.00.07. Київ, 2006. 43 с

9. Волошина В. В., Гущенко О. В. Специфіка співзалежності подружніх пар у міжособистісних взаєминах. Соціологія, психологія, педагогіка, менеджмент : міжнародний науковий форум. 2011. Вип. 7. С. 157-162. URL: https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/1647/Voloshyna_Hushchenko.%20pdf?sequence=1
10. Глузд, О. Б. Уявлення про сімейні стосунки у жінок з різною тривалістю подружнього життя. Запоріжжя, 2021. 89-94с.
11. Жидко М. Є. Особистісні чинники формування відносин подружньої співзалежності у чоловіків : дис. ... канд. психол. наук : 19.00.01. Харків, 2006. 225 с.
12. Журавльова Л., Коломієць Т. Структурно-динамічна модель мезовиміру міжособистісної взаємодії. Освіта регіону. 2013. № 4. С. 275-279. URL: <http://eprints.zu.edu.ua/30541/1/13.pdf>.
13. Завязкіна Н., Тимошенко М. Психологічні чинники емоційної співзалежності у жінок різних поколінь. Knowledge, Education, Law, Management. 2022. № 3. URL: <https://kelmczasopisma.com/public/viewpdf/8747>
14. Коляда Н., Гуйван К. Особливості феномену співзалежності у сучасній психології. Соціально-гуманітарні аспекти розвитку сучасного суспільства : матеріали IX Всеукр. наук. конф. студентів, аспірантів, викладачів та співробітників (м. Суми, 15-16 квіт. 2021 р.). Суми, 2021. С. 369-374.
15. Кравченко І.М., Ткачук Т.Л. Особливості впливу сім'ї на становлення особистості підлітків. URL : http://medpsychology.pp.ua/osoblyvosti_vplyvu_simyi
16. Кротенко В.І., Заставна І.С. Вплив стилю сімейного виховання на формування акцентуацій характеру у підлітків. Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Серія 19: Корекційна педагогіка та спеціальна психологія. 2014. Вип. 28. С. 290–293.

17. Курова Ю. І. Греса Н. В. Міжособистісна залежність у взаємозв'язках з рефлексивністю: гендерний аспект. Актуальні напрями практичної психології і психотерапії. URL: https://eprints.kname.edu.ua/44330/1/Збірник_28-85-94.pdf.
18. Лиманкіна А. І., Зарицька В. В. Корекція співзалежності через трансформацію родового сценарію. Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Психологія. 2023. Т. 34 (73), № 1. С. 128-133.
19. Максименко А. Ю. Гендерні особливості співзалежних стосунків у зрілому віці : кваліфікаційна робота магістра спеціальності 053 «Психологія» / наук. керівник М. С. Хрустальова. Запоріжжя : ЗНУ, 2025. 103 с.
20. Мілушина М. О. Специфіка динамічних проявів розвитку співзалежності. Актуальні проблеми психології. 2014. Т. 7., вип. 37. URL: <http://appspsychology.org.ua/data/jrn/v7/i37/17.pdf>
21. Мілушина М. О. Феномен співзалежності в теорії сімейних систем М. Боуена. Психологія і особистість. 2020. № 1 (17). С. 145-157
22. Ніконова О. Ю. Соціально-психологічні ознаки співзалежної особистості: гендерний аспект : дис. ... канд. психол. наук : 19.00.05. Київ, 2012. 216 с
23. Павлюк, Т. Сімейна психологія в аспекті батьківства. In: The 4 th International scientific and practical conference “Modern problems of science, education and society”(June 19-21, 2023) SPC “Sci-conf. com. ua”, Kyiv, Ukraine. 2023. p. 568.
24. Поліщук, В., Ільїна, Н., Поліщук, С., Савченко, Ю., Мисник, С., Рябко, Ю., Шейко, Г. Психологія сім'ї: підручник. Київ: Нова книга. 2021. 428 с
25. Проскурня, А. С. "Стиль сімейного виховання як причина виникнення невротичного перфекціонізму." *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Психологічні науки* 5 (2) (2017): 187-192.

26. Савчук О. М. Соціально-психологічна корекція стану співзалежних жінок, які зазнали насильства в сім'ї : дис. ... канд. психол. наук : 19.00.05. Київ, 2005. 234 с.
27. Сушко Д. Д. Наукові інтерпретації феномена співзалежної поведінки. Актуальні проблеми психології. 2020. Т. X, вип. 34. С. 260-268. URL: <http://www.apppsychology.org.ua/data/jrn/v10/i34/26.pdf>
28. Терещенко О. О. Васильченко О. М. Гендерні особливості рольових очікувань у молодій сім'ї. Київ, ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», 2022, 340 с.
29. Тичина К. О. Особливості міжособистісних стосунків у сім'ях, що виховують дітей старшого дошкільного віку з тяжкими порушеннями мовлення : дис. ... канд. психол. наук : 19.00.08. Київ, 2018. 317 с
30. Ткаченко Н. В. Специфіка зв'язку типу прив'язаності зі співзалежністю у осіб зрілого віку. Psychology and psychiatry. 2022. № 136. С. 217-222.
31. Федоренко Р. П. Психологія сім'ї : навч. посіб. Луцьк : Вежа-Друк, 2024. 624 с.
32. Харченко, С. В. "Вплив чинника батьківської родини на рівень соціального інтелекту особистості." (2019).
33. Цибух, Людмила Миколаївна, Ірина Валентинівна Мельничук, and Тетяна Миколаївна Лазоренко. "Вплив стилю сімейного виховання на розвиток особистісних якостей підлітків." (2020).
34. Шевчишена О. В. Вплив гендерних стереотипів на виникнення рольових конфліктів у молодій сім'ї. Наука і Освіта. 2009. № 1-2. URL: https://scienceandeducation.pdpu.edu.ua/doc/2009/1_2_2009/32.pdf.pdf
35. Яроцька А. С. Особливості психологічних меж особистості у співзалежних стосунках в парі. Наука і освіта. Психологія. 2013. № 1-2. С. 112-115. URL: <http://dspace.pdpu.edu.ua/bitstream/123456789/6921/1/Yarotska.pdf>.
36. Bowen M. Family therapy in clinical practice. New York : Jason Aronson, 1978. 565 p

37. Bahmani, T., Naseri, N. S. ta Fariborzi, E. Relation of parenting child abuse based on attachment styles, parenting styles, and parental addictions. *Current Psychology*, 2023, vol. 42, no. 15, pp. 12409–12423.
38. Gimenez-Serrano, S., Garcia, F. ta Garcia, O. F. Parenting styles and its relations with personal and social adjustment beyond adolescence: Is the current evidence enough? *European Journal of Developmental Psychology*, 2022, vol. 19, no. 5, pp. 749–769.
39. Grummitt, L. R., Kelly, E. V., Barrett, E. L., Lawler, S., Prior, K., Stapinski, L. A. ta Newton, N. C. Associations of childhood emotional and physical neglect with mental health and substance use in young adults. *Australian & New Zealand Journal of Psychiatry*, 2022, vol. 56, no. 4, pp. 365–375.
40. Salavera, C., Usán, P. ta Quilez-Robres, A. Exploring the effect of parental styles on social skills: The mediating role of affects. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 2022, vol. 19, no. 6, p. 3295.
41. Subby R., Friel J. «Co-dependency: A Paradoxical Dependency» in *Codependency : An Emerging Issue*. Pompano Beach : Health Communications. Florida, 1984. P. 31-44.
42. Weinhold B., Barry K., Janae B. *Breaking Free of the Co-Dependency Trap*. San Francisco : New World Library, 2006. 272 p.
43. Yaffe, Y. Systematic review of the differences between mothers and fathers in parenting styles and practices. *Current Psychology*, 2023, vol. 42, no. 19, pp. 16011–16024.

АНОТАЦІЯ

У даній кваліфікаційній роботі основна увага приділяється вивченню взаємозв'язку стилю виховання в батьківській родині з емоційною залежністю в партнерських стосунках. Робота складається з вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, який складається з 43 найменувань, та додатків, також наявні 3 рисунки та 6 таблиць. Перший розділ представлений у вигляді теоретичного аналізу основ вивчення взаємозв'язку стилю виховання в батьківській родині з емоційною залежністю в партнерських стосунках. Другий розділ представлений описом процедури дослідження та вибірки, а також опис використаних діагностичних методик та методів математичної статистики. У дослідженні взяли участь 85 респондентів від 23 до 28 років: чоловіки – 41 особа, жінки – 44 особи. У третьому розділі наявний опис результатів проведеного дослідження взаємозв'язку стилю виховання в батьківській родині з емоційною залежністю в партнерських стосунках

Ключові слова: стиль виховання, емоційна залежність, партнерські стосунки, співзалежність, міжособистісна залежність, романтична прив'язаність.

ANNOTATION

This thesis focuses on studying the relationship between parenting style in the family of origin and emotional dependence in romantic relationships. The work consists of an introduction, three chapters, conclusions, a list of 43 sources used, and appendices, as well as 3 figures and 6 tables. The first chapter presents a theoretical analysis of the fundamentals of studying the relationship between parenting style in the parental family and emotional dependence in romantic relationships. The second chapter describes the research procedure and sample, as well as the diagnostic techniques and methods of mathematical statistics used. The study involved 85 young respondents, aged 23 to 28: 41 men and 44 women. The third section

describes the results of the study of the relationship between parenting style in the parental family and emotional dependence in partner relationships.

Keywords: parenting style, emotional dependence, partner relationships, codependence, interpersonal dependence, romantic attachment.